

Post-truth ağda Figüratif Resim ve Heykel

Yazarlar

Eyüp Atas^{1*}

Mensubiyet

¹ Plastik Sanatlar ve Resim Yüksek Lisans Programı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 34755, Türkiye

*Yazışma yapılacak kişi: eyup.atas@std.yeditepe.edu.tr

Preprint

Özet

Hakikatin önemsizleştiği post-truth dönemde insanlık bir simülasyon çağı yaşamaktadır. Zaman ve mekân algısı değişmiş, görüntülerden oluşan sanal bir imgelem dünyası söz konusu olmuştur. Artık her şey sayılardan oluşan bir veridir. Her türlü hakikat her an değişebilir durumdadır. Bu dönemde sanal medya kullanıcıları herhangi bir alandaki yeterliliklerine bakılmaksızın ‘her şey’ olabilmektedir. Hakikatin önemsizleşmesinin temel özelliklerinden bir diğeri de yalanın hakikatin yerini almasıdır. Öznel duygu ve düşüncelerin rasyonel görüşlere tercih edildiği bu çağda sanatta payına düşeni almaktadır. Postmodern sanatçının üretimi konusunda, sanat tarihinden ve yapılmış işlerden nasıl faydalandığı yöntem farklılıklarıyla ele alınmıştır. Başından beri süre gelen ‘sanatta özgünlük’ tartışmalarının öneminin ne ölçüde değiştiği incelenmiştir. Melez bir üsluba sahip olan bugünün sanatçısının, yeni medya ve dijital teknolojinin olanaklarına nasıl eklemlediği tartışılmıştır. Manipülasyonun postmodern sanatçı için önemi, gerçek ve sahtenin yer değiştirmesi bağlamında ele alınmıştır. Kapitalin veya sermayenin sanata etkisi incelenmiştir. Post-truth dönemde artık ‘gerçeklik’ hakikatle değil kurgularla inşa edilmektedir. Figüratif resim ve heykelin gerçeklikten yola çıkması bağlamında bugünün sanal dünyasında kurgulanan ‘figüratif resim ve heykel’ değerlendirilmiştir. Tüketim nesnesine dönüşen sanatın ‘sanallaşması’ ve ‘simülasyonun simülasyonu’ olması durumu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Figüratif heykel; figüratif resim; hakikatin önemsizleşmesi; post-truth; yeni medya

GİRİŞ

Yeni medya ve internetle birlikte değişen yaşam ‘Post-truth’ yani hakikatin önemsizleşmesini beraberinde getirmiştir. Sanatta bu değişimden etkilenmektedir. Bu araştırma Modernizmden başlayarak hakikati, postmodernizmle birlikte hakikatin önemsizleşmesinin figüratif resmin ve heykele nasıl etki ettiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu anlamda figüratif resim ve heykel sanatının post-truth dönemden nasıl etkilendiğini ortaya koyarak, içinde yaşadığımız tüketim çağına ayna tutmak ve literatüre katkıda bulunmaya çalışılmaktadır.

Araştırmada literatürden kaynaklar taranarak elde edilen bilgiler ve uluslararası sanatçılar olan Marlene Dumas, Alex Katz, David Hockney, Jeff Koons, Maurizio Cattelan, Damien Hirst sanatı üzerine yazılan kaynaklardan elde edilen bilgiler sentezlenerek post-truth kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Buna ek olarak yazar kendi eserleri ve subjektif görüşlerini de çalışmaya dahil etmiştir.

Çalışmada ‘modernizm’ ve ‘hakikat’ incelenmiştir. Daha sonra ‘hakikat ve sanat ilişkisi’ ele alınmıştır. Hakikat sonrasının temelini oluşturan ‘postmodernizm’, ‘yeni medya ve sanatla ilişkisi’ incelenmiştir. Yeni medyayla daha da güç kazanan ‘post-truth’ kavramı oluşum evreleriyle birlikte ele alınarak hakikatin önemsizleşmesi dönemi ‘sanat ve yeni medya’ ekseninde tartışılmıştır. ‘Post-truth dönemin figüratif resme ve heykele etkisi’ bazı uluslararası figüratif sanatçılar özelinde incelenmiştir.

BULGULAR

Postmodernizm koşullarıyla birlikte hakikat önemini yitirmektedir. Artık hakikat, kişiden kişiye hatta gün be gün değişebilen bir durumdur. Sırasıyla gazete, radyo, televizyon ve internetin insan hayatına dahil olmasıyla birlikte bu durum kitlesel bir hal almıştır. Her şey ‘taklidin taklidi’ durumuna evrilmiştir. Marshall McLuhan televizyon ve radyoyla birlikte insanın imge dünyasının sanallaşmaya başladığını ifade etmektedir. Dolayısıyla insandaki mekân ve zaman algısı değişmiştir.(Karaca & Paktin, 2018)

Yeni Medyada bir gerçeklik referansı yoktur. O artık bir simülasyon ortaya koymaktadır. Kodlarla kaydedilen her bir veri artık mekân ve zamandan kopmuştur. Bu da verinin her zaman, her şekilde değiştirilebileceği, başka verilerle eklemlenebileceği anlamına gelmektedir.(Tokdil, 2018) Fredric Jameson'ın "Aşırı-uzam" teorisi post-trut dönemin mekân ve algı konusundaki sınırsızlığını vurgulamaktadır. Hakikatin modernizmden beri yolculuğuna bakıldığında önce tekliği, sonra çokluğu, post-truth ile 'hiçliği' söz konusudur. Post-truth birey zamanın ve mekânın dışına taşarak hayatını kurguya dönüştürmektedir.(Sağır & Aktaş, 2019)

Post-truth dönemde herkes içerik-anlam-bilgi üreticisi konumuna evrilmiştir. Artık tüm yaşam görsellerle çepeçevre sarılmış durumdadır. "Her şey gider" düşüncesi tam olarak günümüzü, post-truth dönemi açıklamaya yetmektedir. Nicolas Bourriaud'ın ortaya koyduğu 'postprodüksiyon' kavramı 20.Yy. sanatının bir özelliğidir. Bu tarzda üretim yapan sanatçılar eski üretilmiş işleri kendi sanatlarıyla birleştirerek bir kes-yapıştır yolu izlemektedirler.(İpek & Selçuk, 2018)

Kendine mal etme yöntemiyle sanatçılar eseri yeniden üretirken eserin orijinalinin iktidarının, hegemonyasının eleştirisini yapmaktadırlar. Yazar Austin Kleon, insanın genetik yapısının dahi geldiği atalarından ve ebeveynlerinden kopyalar taşıdığını örnek göstererek sanatta da orijinallik diye bir şey olmadığını söylemektedir.(İpek & Selçuk, 2018) Hal Foster bu sanatçı tipinin en temel özelliğini 'göstergeyi manipüle etmek' olarak tarif etmektedir.(Bulduk, 2017)

Sanatta en önemli manipülasyon Marcel Duchamp'ın pisuvarı sanat nesnesi olarak sergilemesiyle yaşanmıştır.(Atan et al., 2017) Fluxus akımının önemli temsilcilerinden Josep Beuys herkesin bir sanatçı olduğunu, düşünceler ve konuşmalarla hayatlarını şekillendirdiğini "Sosyal Heykel" kavramıyla aktarmıştır.(Uzunaydın, 2018) Sanat biçimden içeriğe doğru bir kimlik değişimi yaşamıştır.(Özkul, 2019)

Post-truth un figüratif resim ve heykel ile ilişkisinin incelenmesinin sebebi, figüratif sanatın gerçekçi bir tavra sahip olmasındandır. Bu gerçekçi tavır modernizmde rasyonel akıl olarak kendini ortaya koyarken postmodern zeminde, post-truth bir atmosferde 'gerçek' yerinden edilmiş durumdadır.

Post-truth atmosferde yeni medyayla birlikte insanların yaşamları sanal pencerelerden yansıtılıp, algılanır olmaktadır. Bu sanal pencerelerde yansıyan ve yansıtılan sahneler çoğu

zaman gerçek olmaktan uzak, idealize edilmiş, kurgusal sahnelerdir. Anti sanat sloganıyla ses getiren Dadaizm'den bu yana sanat, hakikatin önemsizleştiği bu çağda 'her şey sanat' anlayışına evrilmektedir.

Kavramsal sanatçı, bir yandan sonsuz malzeme havuzunda içeriği ön plana çıkarırken diğer yandan bugünün sınırsız kavram havuzunda çabalamaktadır. Simülasyon çağında artık gerçeklikle olan bağlar kopmuş, simülasyon 'gerçek' halini almıştır. Artık her şey sanat, herkes sanatçı olabilmektedir. Bir başka anlamda görsel bir dünyadır burası, her an görsellerin tüketilip yeniden yaratıldığı bir sistemdir. 'Sanal' ve 'sanat' yer değiştirmektedir. Her şey figürlerden, şekillerden, biçimlerden, göstergelerden oluşmaktadır.

Modernizm ve Postmodernizm arasındaki farklar.

Modernizm	Postmodernizm
Form	Anti form
Amaç	Oyun
Tasarım	Rastlantı
Hiyerarşi	Anarşi
Hakimiyet	Tükenme
Sanat nesnesi	Süreç-performans
Yaratma	Yapı-bozum
Mevcudiyet	Yokluk
Merkezlenme	Dağılma
Kök	Yüzey
Yorum	Okuma
Gösterilen	Gösteren
Anlatı	Hikâye
Metafizik	İroni
Belirlenmişlik	Belirsizlik

(Tolun, 2021)

Tablo 1. Modernizm ve postmodernizm arasındaki farklar.

TARTIşMA

Marlene Dumas

- Klasik eserlerden yararlanarak, zaman zaman onları kullanarak işler üretmektedir.
- Genellikle toplum içinde dışlanan ve haksızlığa uğrayan topluluk ve bireyleri işlemektedir.
- Bazı eserlerinde medyatik ve ikonik sayılabilecek karakterlerin kabul gören imajlarının aksine onları “çirkin”, “travmatik”, “derin” hallerini yansıtır biçimde resmetmektedir.
- Sanatçı eser hazırlık sürecinde de dijital veya basılı görsel medya ürünlerinden sıklıkla yararlanmaktadır.

Alex Katz

- Alex Katz figürlerini herhangi bir anlama, duyguya gereksinim duymaksızın yüzeysel olarak yansıttığını dile getirmektedir.
- Sanatçı fotoğraftan ve filmlerden oldukça yararlandığını ifade etmektedir.
- Eserlerinde yakalamak istediği etkiyi, konusunu, sahibini, hikayesini bilemeyeceğimiz bir fotoğraf, durdurulmuş bir film karesi gibi ‘bir imaj’ olarak düşünmektedir.
- O’nun için konunun hiçbir önemi yoktur, stil en önemli konumdadır.
- Sanatçının belki de en belirgin postmodernist özelliklerinden biri modellerini veya çevresindeki insanları eser üretimine dolaylı olarak dahil etmesidir. Bunu modellerini jest ve hareketler konusunda özgür bırakarak, eser yaratımında etrafındakilerden fikir alıp-uygulayarak yapmaktadır.

David Hockney

- Eserlerine kaynak olan görselleri fotoğraf makinesiyle bizzat kendi fotoğraflamaktadır.
- Hockney’de kimlik sorunlarını işlemektedir.
- Sanatçı 1990’lar da dijital çıktılarından, fotoğraflardan eserler üretmiştir. Duchamp’tan bu yana sıradan, günlük konuları işleyen önemli sanatçılardan olup fotoğraf, video, baskı, iPhone, iPad, kamera gibi araçları sıklıkla kullanmaktadır.

- Bu materyallerle birlikte sanatında renk ve kavramsal anlamda da önemli yenilikleri ortaya çıkarmaktadır.

Jeff Koons

- Sıradan günlük malzeme ve konuları sanatında kullanmaktadır.
- Bir elektrikli süpürgeyi fabrikadan çıktığı haliyle, neon ışıklarla, pleksiglas içerisinde sunmaktadır. Alakasız, önemsiz bir nesneyi sanat eserine dönüştürmektedir.
- Duchamp gibi başka bir isimle de olsa bile, eseri imzalama gereği duymamaktadır.
- Koons'un sanatının tek bir üslubu yoktur, her şeyi, her şekilde sanata dönüştürebilmektedir.
- O'un sanatını tarif etmek için yine çağın kavramlarından sanallık, alıntılama, kendine mal etme gibi başlıklar kullanılmaktadır.
- Koons'un sanatı için sıradanın ötesine geçilmesi beklenmemektedir.
- Koons atölyesinde disiplinler arası bir sanat üretimi ortaya koymaktadır.

Maurizio Cattelan

- Cattelan'da üretim konusunda çok farklı disiplinlerden yardım almaktadır.
- Sanatçı kendisini 'palyaço' olarak tanımlamaktadır. Bu tanımla kastedilen insanın 'vicdan' duygusudur.
- Eleştiri, İroni ve mizahı sık sık kullanan sanatçı genellikle iktidarı, otoriteyi, hegemonyayı sorgulamaktadır.
- Her türlü otoriteyi sorgulayan sanatçı sanatın kendisini de Art Basel'de duvara bantladığı muzla sorgulamıştır. Bu sorgulamanın da ciddi ekonomik getirisi ve reklamına katkı sağlaması günü birlik değişen post-truth dönemin hakikatlerindedir.

Damien Hirst

- Yaşamın en temel sorunsallarından 'ölüm' kavramını sıklıkla işleyen sanatçı gerçekten ölü hayvan bedenlerini kullanarak, ölümün kendisini bizlere sergilemektedir.

- Ölüm gibi derin bir konuyu ölü hayvanlarla işlerken diğer taraftan oldukça değerli elmaslarla donattığı kafatasını da ulaşılması zor maddi ölçütlerle bir arada sergileyerek tüketim nesnesine dönüştürmektedir.
- Üretim aşamasında intihal eleştirileriyle karşılaşan sanatçı, kurduğu asistan ekip tarafından fiziksel anlamda dahil olmadığı eserlerde ortaya koymaktadır.
- ‘İnanılmazın enkazından hazineler’. Bu sergiye kadar ölüm gibi daha bilimsel temaları işlerken sanatçı, bu sergiyle birlikte kurgunun ön plana çıktığı ve gerçek ile sınırlarının kaybolduğu bir yöntem ortaya koymuştur.
- Sanatçı bu sergisinde gerçek arkeolojik buluntularla birlikte popüler kültür ikonlarını bir arada sergilemiştir. Bu özellik tam da post-truth dönemin yansıması olup sahte ile gerçeğin yer değiştirerek sınırlarının ortadan kalkmasıdır.

Eyüp Ataş

- Buluntu fotoğrafı, dergi imajlarından yararlanan sanatçı toplumsal kabuller üzerine çok katmanlı, imajların çarpıştığı kaleydoskopu andıran eserler ortaya koymaktadır.(Graf, 2019)
- Post-truth dönemin çoğulcu, heterojen ve eklektik yapısını yansıtan işlerinde kültürel sorgulamaları ironik, zaman zaman rahatsız edici bir dille vurgulamaktadır.
- Birçok farklı zaman diliminin tek bir yüzeyde toplandığı kurgusal eserler ortaya çıkarmaktadır.
- Post-truth dönemin bir sonucu olarak gördüğü ruh-beden ayrımını yine post-truth bir üslupla bir araya getirmeye çalışmaktadır.

SONUÇ

TV, radyo, internet gibi geleneksel medya ve yeni medya unsurlarıyla insan algısı da parçalanmıştır. Gerçekten deneyimlenmeden anlaşılması mümkün olmayan olay ve durumların medya yoluyla insan hayatında görsel, işitsel ve hareketli bir şekilde yer etmesi hakikatin önemsizleştiği yeni bir yaşam biçimi yaratmıştır. Her şey simülasyona uğramış, hazmedilmesi ve içselleştirilmesi olanaksız bilgi ve içerik yığınıyla çepeçevre sarılmış bir sanal yaşam kurgulanmıştır.

Dış dünyadaki gerçekliğin yansıması olan figüratif resim ve heykel, içinde bulunulan göstergeler çağında skalasını genişletmiştir. Sanatçının kendi yaşamında deneyimlediği anların dışında yeni medya sayesinde karşılaştığı sayısız görselin ve içeriğin sanatında yer ettiğini söylemek mümkün olacaktır. Geçmişten sayısız imgenin, bugünün milyonlarca üretiminin ve teknolojinin getirdiği sınırsız geleceğin sanata etki etmemesi düşünülmemelidir. Sanal pencerelerde yansıyan ve yansıtılan sahneler çoğu zaman gerçek olmaktan uzak, idealize edilmiş, kurgusal sahnelerdir. Pop Sanatın eşliğinde, kapitalist bir anlayışta sanat da artık doğayı, gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Simülasyon ağında artık gerçeklikle bağlar kopmuş, sanat gerçeklikten yararlanmak yerine simülasyondan yararlanmak durumunda kalmıştır.

KAYNAKÇA VE NOTLAR

- Atan, A., Uçan, B., & Renkçi, T. (2017). Çağdaş Sanat ve Tasarımda Manipülasyon Etkileri. *Academia*, 1–9.
- Bulduk, B. (2017). Yeni Kavramsalılık: Jeff Koons, Damien Hirst, Sherrie Levine, Cindy Sherman. *Ulakbilge Dergisi*, 5(18), 1939–1947. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-05-18-01>
- Graf, M. (2019). *Eyüp Ataş Seçme Eserler 2012/2019*.
- İpek, A. N., & Selçuk, S. Ü. (2018). Sanat Eserinin Kendinden Başka Referansı Yok Mudur? *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 898–908. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.510406>
- Karaca, H. S., & Paktin, S. (2018). Post-truth, Medya ve İktidar. *Academia*, 1–19.
- Özkul, T. (2019). Disiplinlerarası Süreç Bağlamında Çağdaş Heykel Sanatının Plastik Dil Olarak Kullanılması. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E - Dergisi*, 6(2), 73–84.
- Sağır, A., & Aktaş, Z. (2019). Simulakr Öznenin İnşası: Belirsizliklerinden Belirliliklere Post-Truth Bir Kayma. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 4(8), 1–19.
- Tokdil, E. (2018). Yeni Medya, Temel Bileşenleri ve Sanatın Değişen Estetik Dili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 47, 167–190.
- Tolun, E. F. (2021). Postmodernizm Aurasına Bakış ve Sanatsal Örneklemeler. *Ulakbilge Dergisi*, 9(61), 853–865. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-61-04>
- Uzunaydın, D. (2018). Çağdaş veya Modern Sanat Literatüründe - Tanımında Düşünüldüğünde - Heykel Sanatının Düşünceler ve Örnekler Üzerinden Değerlendirilmesi; Modern Üsluplarda Kabul Gören Heykel Örnekleri Heykel Midir, Sorunsalına Bir Bakış. *Researcher: Social Science Studies*, 6(1), 127–147.

Tablolar ve Şekiller

Tablo 1. Modernizm ve postmodernizm arasındaki farklar.....	5
---	---